

2019-01-15

Bromölla kommun

KARLSKRONA
KOMMUN

RONNEBY
KOMMUN

SÖLVESBORGS
KOMMUN

TINGSRYDS
KOMMUN

OLOFSTRÖMS
KOMMUN

Blekinge Kompetens Validering, BKV

Sammanfattning, extern utvärdering

Utvärderare: Peter Johansson
peter.johansson@vok.se

Introduktion

Blekinge Kompetens Validering, BKV, har varit ett utvecklingsprojekt som ägts av Karlshamns Lärcenter (Karlshamns kommun). Projektet har bedrivits i samverkan med Blekinges samtliga kommuner (Karlshamn, Karlskrona, Olofström, Ronneby och Sölvesborg) samt kommunerna Tingsryd och Bromölla i Kronobergs län under perioden 2016-02-01 – 2019-01-31. BKV har medfinansierats av ESF, Europeiska Sociala Fonden. Projektets huvudsakliga mål har varit att fastställa ett länstäckande valideringskoncept inom kost och fastighet, innehållande formell kompetens, yrkeserfarenheter, övriga kompetenser och kunskaper. Målet har därefter brutits ner på tre nivåer; individen, organisationen och regionalt.

Satsningens målformuleringar har förhållandevis varit precisa i dess utformning. Projektets individuella målsättningar har haft fokus på att 50 av totalt 100 individer ska ha genomgått en komplett validering (fördelat 50 procent inom Kost och Fastighet). Mellan 10–20 personer från två olika testgrupper, personer inskrivna på Arbetsförmedlingen som arbetssökande och/eller entreprenörer ska därefter ha prövat valideringsmodellen i kvalitetssäkringssyfte. Tanken har varit att dessa mål ska ha genererat effekter hos individerna som nya möjligheter till yrkeskarriärer, stimulerat till kompetensutveckling, ökat självförtroende/självkänsla, stärkt sin ställning på arbetsmarknaden m.fl. På organisations- och regionalnivå ska projektet ha tagit fram en konkret distinktion mellan validering och utbildning, etablerat ett kartläggningsverktyg (yrkeskunskaper) för SYV-are som beaktar horisontella principer i sitt ordinarie arbete och förankrat ett regionalt valideringsverktyg som ska ha tagit vid efter projektets avslut.

Den externa utvärderingen har tagit samtliga tre nivåer i beaktande och den visar på att projektet på ett föredömligt sätt har uppnått samtliga uppsatta mål. Projektets kvantitativa mål om att totalt 100 personer ska ha validerats har fullföljts, i samråd med externa parter har skillnaden mellan validering och utbildning klargjorts och erfarenheterna har därefter använts för att etablera en modell för validering som kommer att bedrivas vidare av tillsatt processledare på Region Blekinge. Framgångsfaktorer har bedömts vara frivilligheten dvs. deltagaren har själv valt att söka sig till valideringen, insatsen har varit mer omfattande än traditionell kompetensutveckling på några dagar, en styrgrupp bestående av personer med mandat att ta beslut i sina egna organisationer samt en drivande projektledare.

Innehållsförteckning

	Blekinge Kompetens Validering (BKV), sammanfattning.....	2
	Bakgrund	2
	Extern utvärdering.....	3
	Resultat – Extern utvärdering	5
	Summering	8
1	Resultatredovisning av utvärderingens tre faser	10
1.1	Utvärderingens analysfas.....	10
1.1.1	Projektens logiska uppbyggnad.....	10
1.1.2	Programteori: Blekinge Kompetens Validering, BKV	11
1.2	Utvärderingens genomförandefas	12
1.2.1	Individnivå.....	13
1.2.2	Organisations- och regionalnivå	15
1.3	Utvärderingens avslutningsfas/effektutvärdering.....	16
1.4	Horisontella principer	17
2	Slutsatser	18
2.1	Varför har projektet nått så goda resultat?.....	18
2.1	Rekommendationer.....	19

Blekinge Kompetens Validering (BKV), sammanfattning

Blekinge Kompetens Validering, BKV, har varit ett utvecklingsprojekt som har ägts av Karlshamns Lärcenter (Karlshamns kommun). Projektet har bedrivits i samverkan med Blekinges samtliga kommuner (Karlshamn, Karlskrona, Olofström, Ronneby och Sölvesborg) samt kommunerna Tingsryd och Bromölla i Kronobergs län. Projektperioden har varit år 2016-02-01 – 2019-01-31. Av projektets totala budget på cirka 9 miljoner har 75 procent medfinansiering erhållits av Europeiska Social Fonden, ESF.¹

BKV har varit en satsning inom ramen för ESF:s programområde 1.1, *kompetensförsörjning*. Projekt som bedrivs inom Socialfonden ska förhålla sig till investeringsprioriteringar som är beslutade på EU-nivå och baseras på de 11 tematiska mål som är satta i det gemensamma strategiska ramverket för ESI-fonderna. I det här fallet handlar det om (tematiska) mål 10 – *att stärka lika tillgång till livslångt lärande för alla åldersgrupper i formella, icke-formella och informella sammanhang, höja arbetskraftens kunskaper, färdigheter och kompetens och främja flexibla utbildningsvägar inklusive genom yrkesvägledning och validering av förvärvad kompetens*.

BKV ligger väl i linje med nämnda tematiska inriktning. Projektets huvudsakliga mål har varit att fastställa ett länstäckande valideringskoncept inom kost och fastighet (forts. används förkortningarna KOST och FAST), innehållande formell kompetens, yrkeserfarenheter, övriga kompetenser och kunskaper. Målet har därefter brutits ner på tre nivåer; individen, organisationen och regionalt (mer om dessa längre fram).

Bakgrund

Projekt som erhåller finansiering inom ramen för Europeiska Socialfonden ska utvärderas, gärna i relation till EU2020-strategin dvs. en tillväxt som är smart, hållbar och inkluderande. EU2020-strategins främsta instrument är sammanhållningspolitiken och strukturfonderna. Utifrån den formas Socialfonden för respektive medlemsland, som i sin tur bryts ner till ett antal regionala handlingsplaner. Dessa är formella styrande dokument som ska ligga till grund för genomförandet av Europeiska Socialfonden i regionerna, byggda på en omvärlds-, behovs-, samt målgruppsanalys ur ett socioekonomiskt perspektiv med regional inriktning och fokus.

Den regionala planen, *Skåne-Blekinge*, och då den del som har fokus på Blekinge (*Attraktiva Blekinge 2014–2020*) lyfter fram fyra insatsområden som särskilt viktiga för att nå en positiv regional utveckling; *Bilden av Attraktiva Blekinge, Livskvalitet, Arbetsliv och Tillgänglighet* (planen ska regelbundet följas upp av strukturfondspartnerskapet i samråd med svenska ESF-rådet och den kan vid behov revideras).

I den regionala handlingsplanen framkommer att branscher utanför sydvästra Skåne har väsentligt lägre andel personer med lång eftergymnasial utbildning bland de anställda om varje bransch jämförs

---

¹ 9 miljoner är den summa som projektets initialt budgeterades för satsningen, den har sedan under projektperioden reviderats.

Karlshamn Lärcenter tog nämnda utmaning i beaktande och påbörjade jobbet att därefter forma en vision om att utforma en plattform för validering byggd på en bred samverkan mellan berörda aktörer i Blekinge och med en gemensam syn på dess legitimitet. I samråd med involverade samverkanspartners, vilka har varit Blekinges samtliga kommuner, Tingsryd och Bromölla kommun i Kronobergs län, Fastighetsbranschens utbildningsnämnd, Hotell & Restaurangbranschens gemensamma yrkesråd samt Region Blekinge påbörjades diskussioner om hur den uppsatta visionen skulle kunna operationaliseras. Samtalen mynnade ut i en avsiktsförklaring gällande samverkan runt en projektansökan till Europeiska Socialfonden med intentionen om att etablera ett länstäckande valideringskoncept inom KOST och FAST. BKV blev därigenom en central pusselbit i att möta den regionala planens utmaningar.

Den externa utvärderingen för projektet upphandlades under våren 2016 med formell start i april 2016.² Utvärderingen har varit så att säga teoridriven. I en teoridriven utvärderingen utgår utvärderaren från en teoretisk referensram och har fokus på hur en åtgärd genomförts, samt hur och varför mål uppstår/uteblir. Bakomliggande teorier klargörs och bildar en referensram som sedan jämförs med utfallet, vilket samtidigt innebär att den ansvarige utvärderaren bör ha god kännedom om hur kausala principer och dess supportfaktorer integrerar med varandra för att undvika att förhastade slutsatser kring utvärderingens resultat presenteras.³ Syftet är att kunna generera en mer forskningsbaserad kunskap om objektet/interventionen.

Det är också av betydelse att notera för läsaren att det här sättet att förhålla sig till utvärdering är emellertid inget nytt tillvägagångssätt inom utvärderingssfären. Det har varit ett centralt koncept sedan 1960-talet då Edward Suchman uppmanade utvärderare att hypotetiskt identifiera och testa en interventions logiska kedja innan genomförandet. Edward Suchman var professor i sociologi vid ett flertal universitet i USA, bl.a. universitetet i Pittsburg, Columbia universitet etc. Han är en uppmärksammad pionjär inom utvärderingsforskningen och hans metodiker används än idag.⁴

Att utvärdera utifrån ett teoridrivet förhållningssätt har också under åren vuxit sig allt starkare. Redan i föregående programperiod (2007 – 2014) gav EU uppdaterade riktlinjer för hur utvärdering inom strukturfonderna skulle ske:

⁴ Suchman, E.A. 1967. *Evaluative research: Principles and practice in public service and social action programs*. New York: Russell Sage Foundation.

effekter (i relation till EU2020-strategin). Läsaren bör vara medveten att det inte finns någon på förhand bestämd grafisk utformning av hur en programteori ska konstrueras, utan forskningen påpekar att det är viktigt att den görs utifrån det enskilda projektets behov/perspektiv och syfte.⁹ Den kan t.ex. göras i form av en pipeline, effektkedja eller i en berättande text. Att ta fram den är en insats som ESF-rådet förespråkar att den externa utvärderingen initialt i ett uppdrag skall utföra, alternativt vara behjälplig med att ta fram.

Med stöd av programteorin har projektet utvärderats med syftet att söka svar på varför och hur de individuella-, organisatoriska- och regionala resultat-/effektintentioner har utvecklats under projektperioden. På individnivå har utvärderingen genomförts med stöd av intervjuer, single-system-design¹⁰ och enkäter, på organisations- och regionalnivå med stöd av workshops i samband med projektets ordinarie styrgruppsmöten samt i nära samråd med BKV:s projektledare.

Resultat – Extern utvärdering

Den externa utvärderingen har haft fokus på projektets övergripande resultat- och effektintentioner medan den interna utvärderingen har varit mer koncentrerad på det konkreta innehållet i valideringen. Den läsare som önskar ta del av interna utvärderingens resultat hänvisas till ansvariga på Karlshamns Lärcenter (projektägare).

Individnivå

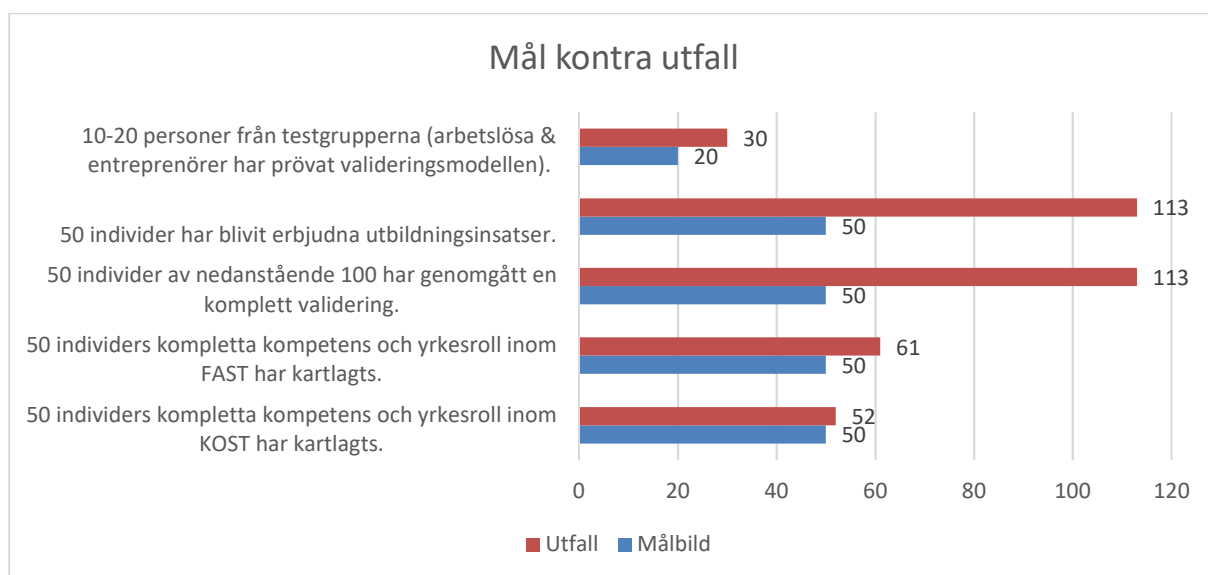
Projektets mål har varit förhållandevis precisa och av kvantitativ karaktär. Det har handlat om att minst 100 individers kompletta kompetens och yrkesroll ska ha kartlagts (50 st. inom KOST/50 st. inom FAST), varav 50 av dessa ska därefter ha erbjudits kompletterande utbildningsinsatser. Projektet ska också ha testat valideringsmetoden på 10–20 personer som stod utanför arbetsmarknaden (arbetslösa, entreprenörer, nyanlända).

Totalt har 280 personer (183 kvinnor och 97 män) påbörjat ett deltagande i projektet. Med påbörjat syftas det på samtliga personer, även de som efter några inledande steg i valideringsprocessen valde att avbryta. I den ackumulerade siffran ingår därtill personer som delvis har kartlagts, men där kartläggningen inte har fullföljts. Av 280 personer har 113 fullföljt en validering alternativt fått sin fullständiga kompetens utredd.

I diagrammet nedan återges fördelningen utifrån de nyckeltal som initialt togs fram i projektperioden och avspeglar fördelningen bland de 113 deltagare som har fullföljt en validering.

⁹ Funnell, Sue C & Rogers, Patricia J (2011) Purposeful Program Theory, Effective Use of Theories of Change and Logic Models. USA: John Wiley & Sons Ltd. ISBN: 978-04-70-47857-8

¹⁰ Eriksson, Bengt G & Karlsson, Per-Åke (2016): Att utvärdera välfärdsarbete, 2 uppl. Malmö: Gleerups Utbildning AB. Kap 8 och 9. ISBN: 978-91-40-69168-2.

Diagram: Mål kontra utfall på individnivå

I det här sammanhanget finns det en poäng med att klargöra definitionen av utvärdering. Utvärdering handlar om att genomföra en "noggrann bedömning i efterhand av utfall, slutprestationer, förvaltning och beslutsinnehåll samt organisering av offentlig verksamhet, vilken avses spela en roll i praktiska beslutssituationer¹¹." Med den här definitionen som grund ger resultaten ovan något begränsad information om vad som skulle kunna benämnas som utvärdering. De uppsatta målen skulle istället kunna kategoriseras mer som en uppföljning. En teoridrivna utvärdering av endast ovanstående mål skulle kortfattat uteslutande besvara frågan; varför har projektet lyckats validera så pass många personer så att målen uppnåtts och svaret på frågan hade troligtvis blivit en beskrivning av hur projektledningen har gjort för att få så pass många individer till att fullfölja en validering (not. det ställdes i första hand en öppen fråga till samtliga anställda om intresse att bli validerad). Det i sig hade blivit en mycket kort och enkel utvärdering som inte heller hade gett några direkta indikationer på varaktiga förändringar, vad för lärande som har uppstått under tiden som interventionen har pågått etc. Med den bakgrunden togs istället beslutet att extern utvärdering skulle lägga mer fokus på vad som kommer att ske efter valideringen, och försöka förklara varför det har blivit förändring eller ej.

För att kunna besvara detta genomfördes initialt en enkät som hade för avsikt att mäta förändringar på effekterna självförtroende, självkänsla, stimulans till vidare kompetensutveckling etc. En första pilotgrupp ur målpopulationen fick pröva på enkäten varpå den efterföljande resultatsammanställningen visade på att s.k. tak-golv effekter hade uppstått.¹² Av den anledningen beslutades att uteslutande genomföra semi-strukturerade intervjuer med 22 deltagare, utformade som s.k. fallrapporter.¹³ 22 deltagare motsvarande cirka 20 procent av målpopulationen, där fokus låg på att få svar på hur deras perspektiv på vilken betydelse valideringen har haft för den egna

¹¹Vedung, Evert (2009): Utvärdering i politik och förvaltning, 3 uppl. Lund: Studentlitteratur. Kap. 9. ISBN: 978-91-44-00174-6

¹²Tak- & golfeffekter i enkätverktyg uppstår när skillnaden mellan före-efter mätningen är marginell, exempelvis på en skala 1–5 erhålls ett värde på 4,8. Värdet är så att säga redan i "taket".

¹³Greenhalgh, Trisha (2010): How to read a Paper. The basic of evidence-based medicine. 4 uppl. Wiley-Blackwell. ISBN: 978-91-44-07271-5

Intervjuerna syftade till att få fram vad det är som har varit av central betydelse för deltagaren, om det t.ex. har varit något specifikt som de ansåg borde lyftas fram eller förändras. Sammanfattningsvis visade utvärderingen att valideringen har skapat en påverkan på den enskilde individen. Slutsatsen är att de intervjuade har uppskattat valideringen och har sett den som en god möjlighet till att få sin kompetens formellt bedömd.

"Jag har fått en titel på det jag gör och jag ville ha papper på det. Nu är jag [yrkesbefattning] på riktigt! Jag är stolt över mig själv!" (deltagare i projektet, 2018)

- Den intervjuade har varit mycket nöjd med valideringen, dess innehåll och möjligheten till att få delta.
- Den intervjuade framförde information som tydde på en svag planering av valideringens betydelse på den egna arbetsplatsen (organisationerna). Det återkom i samtliga intervjuer.

Under projektets avslutande fas, dvs. de sista två månaderna var intentionen att mäta effekterna av projektets insatser utifrån en fall-kontrollgruppstudie (kvasi-experiment). Detta var tänkt att genomföras för att stärka upp evidensen rörande projektets intervention och för att kartlägga om valideringsmetodiken skulle kunna användas på annan grupp (interventions- & jämförelsegrupp). Det var tänkt att genomföras med stöd av de 10–20 testpersonerna (arbetslösa, entreprenörer etc.). Projektledningen genomförde ett flertal försök till att testa valideringen på denna grupp men utan framgång. Det finns flera förklaringar till det, bl.a. överensstämde inte Arbetsförmedlingens individuella kartläggningar med verkligheten – Personer inskrivna som kockar saknade grundläggande kockkompetens, den yrkesmässiga grunden saknades etc. Med den bakgrunden avskrevs försöket till att genomföra en fall-kontrollgruppsstudie.

De organisatoriska- och regionala mål- och effektintentioner har varit att det ska ha tagits fram en modell/plattform för att säkerställa och tydliggöra viss yrkeskompetens genom validering,

distinktionen mellan validering och komplett utbildning ska ha klargjorts, ett verktyg för SYV-are som ska fungera som stöd inom horisontella principer ska ha tagits fram samt ett förankrat regionalt valideringsverktyg ska ha kommit på plats. Tanken är att dessa mål därefter ska kunna generera effekter som ökad regional konkurrenskraft, ökade möjligheter till interna rekryteringar, säkrare matchning mellan individer-företag m.fl.

Denna del av utvärderingen har främst karaktäriserats av följeforskningens managementperspektiv. Vid varje styrgruppsmöte har utvärderingen betonat vikten av att också ta till vara på det lärande som har uppstått genom valideringen och väva in det i den metodiken/planerade verktyget. Projektledaren har också tidigt i projektet lyft upp dessa frågor på agendan och betonat vikten till att projektets ska mynna ut i en varaktig förändring. Implementeringen har varit en återkommande punkt under styrgruppsmötena.

Vid projektets avslut har det tagits fram en handlingsplan på hur valideringen i Blekinge ska leva vidare, och Region Blekinge har också nyanställt processledare som kommer att inneha huvudansvaret för satsningen – En satsning på validering som innehåller en klar skillnad på validering och utbildning. Genom projektledningens aktiva påverkan på externa aktörer inom validering har ett verktyg för SYV-are arbetats fram och därtill blivit publikt. Verktyget är ett stöd i kartläggningen av en individs yrkeskunskaper. I utvecklingsprocessen har samverkan med socialfondsprojektet Valle 2.0 förekommit (Region Skånes motsvarighet till BKV), med Validering Väst som är en plattform för kompetensfrågor bestående av Västra Götalandsregionen och dess tillhörande kommuner och kommunalförbunden i länet, med Region Dalarna (DalaValideringscentrum) samt Skolverket. I denna samverkan utvecklades verktyget, som idag underhålls av Skolverket.

Det bör också påpekas att det aktiva, pådrivande arbetet har resulterat i att erfarenheterna från BKV har vävts in i utformandet av Skolverkets webbutbildning Valideringsarbete i teori och praktik – en introduktion. En utbildning öppen för alla som är intresserade av validering.

Summering

Kärnan i en teoridrivna utvärderingen är att utifrån en teoretisk referensram ha fokus på hur en åtgärd genomförs, samt hur och varför mål uppstår/uteblir. Bakomliggande teorier ska klargöras och bilda en referensram som sedan ska jämföras med interventionens utfall.

Vad finns det för förklarande faktorer till att BKV har utvecklats så väl som det har gjort, med goda resultat på alla tre nivåer? Det finns flera förklaringar, men framförallt har projektet utformat hanterbara, precisa individuella mål som uppnås genom initiering av interventionen. Med den bakgrunden bör målen mer kategoriseras som uppföljning – att projektet kvantitativt genomför antalet valideringar som initialt sattes upp. Det i sig behöver inte vara fel, mer än att en utvärdering av dessa skulle bli mer av att förklara vad som ligger till grund för att så pass många individer valde att påbörja en validering. I samråd mellan projektledning och extern utvärderare togs beslutet att utmana målet; utvärderingen skulle lägga mer fokus på vilket betydelse valideringen har haft för såväl den enskilde individen och involverade organisationer. Utvärderingen visade då att individen har sett mycket positivt på valideringen och att det kommer att ha en betydelse för den egna

Vidare ligger det en framgångsfaktor i att styrgruppen har bestått av personer som har mandat att ta beslut i sin egen organisation och tillsammans med en projektledare som kontinuerligt drivit på utvecklingen i projektet har varaktiga förändringar uppstått. Dessa två parametrar är viktiga förutsättningar för att kunna generera en bestående förändring, vilket också implementeringsforskning kan visa.¹⁴

Extern utvärderare, Peter Johansson

peter.johansson@vok.se

Lärcenter Karlshamn | Biblioteksvägen 4, vån 2 | 374 81 Karlshamn

1 Resultatredovisning av utvärderingens tre faser

Den externa utvärderingen har bestått av tre faser; analys-, genomförande och avslutningsfas. Till varje fas har ett antal större insatser genomförts. Nedan summeras dessa i tre avsnitt.

1.1 Utvärderingens analysfas

I det här momentet har målsättningen varit att stödja projektledningen med att ta fram lämpliga sätt att mäta målen/resultaten, ta fram den programteoretiska kartan samt konkretisera uppföljnings- och utvärderingsplanen (formativa fasen).

1.1.1 Projektens logiska uppbyggnad

Projektets logiska uppbyggnad, dvs. programteorin, har brutits ner på flera nivåer, från EU2020-strategin ner till det faktiska projektet. EU2020-strategin betonar en tillväxt som är *smart, hållbar* och *inkluderande*. Den återges som en röd tråd i Socialfondsprogrammet. Hur medlen ur Socialfonden ska användas styrs av det nationella socialfondsprogrammet, som i sin tur bryts ner till regionala handlingsplaner. Det finns totalt åtta regionala handlingsplaner som täcker upp hela Sverige.

Den regionala planen, *Skåne-Blekinge*, och då den del som har fokus på Blekinge (Attraktiva Blekinge 2014–2020) lyfter fram fyra insatsområden som särskilt viktiga för att nå en positiv regional utveckling; Bilden av *Attraktiva Blekinge*, *Livskvalitet*, *Arbetsliv* och *Tillgänglighet*. Planen ska regelbundet följas upp av strukturfondspartnerskapet i samråd med Svenska ESF-rådet och den kan vid behov revideras.

Innehållet i den regionala handlingsplanen bygger på en genomförd socioekonomisk analys, i vilken det lyfts fram att branscher utanför sydvästra Skåne har väsentligt lägre andel personer med lång eftergymnasial utbildning bland de anställda om varje bransch jämförs med motsvarande bransch i riket. Det generar svårigheter att rekrytera personal med rätt yrkesutbildning, leder till att personer med "fel" utbildningsbakgrund måste anställas, vilket ställer krav på kompetensutveckling i arbetslivet.

BKV har varit en pusselbit i att möta nämnda utmaning då projektets avsikt har varit att etablera ett länsövergripande valideringskoncept inom KOST och FAST. För att kunna få en översikt över hur det här ska gå till har projektet teoretiserats med stöd av verktyget programteori (logisk modell). BKVs programteori har brutits ner på flera nivåer, från det övergripande projektmålet till målsättningar på individ-, organisation- och regionnivå.

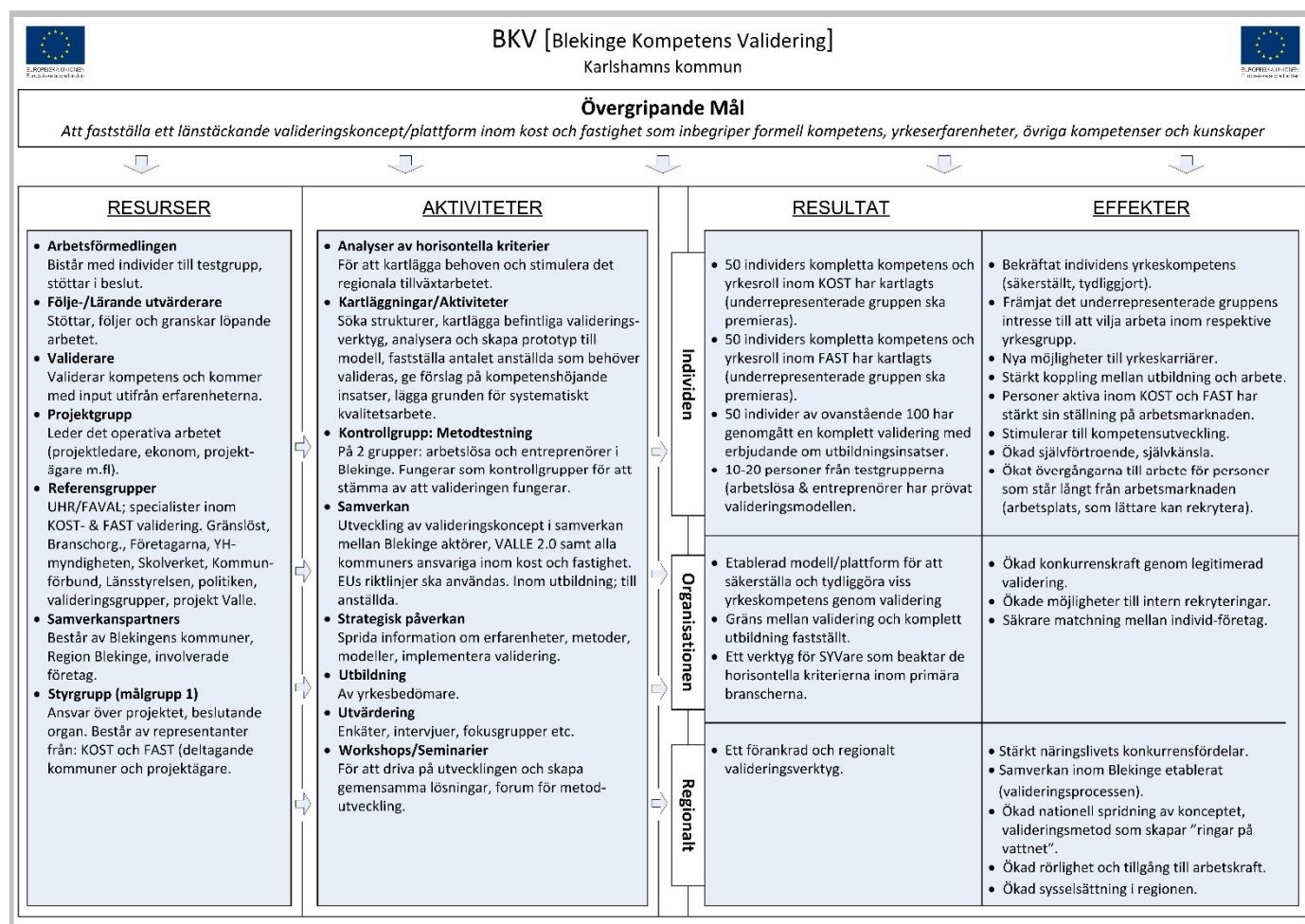
För att BKV ska kunna bli en del i färdriktningen med att nå EU2020-strategin behöver projektets övergripande målsättnings om "att fastställa ett länstäckande valideringskoncept inom KOST och FAST som inbegriper formell kompetens, yrkeserfarenheter, övriga kompetenser och kunskaper" ha uppnåtts. Vägen fram till det huvudsakliga målet är att nå resultat med effektintentioner på tre nivåer; *individ-, organisation- och regionnivå*.

Resultatmålen bör eller åtminstone vara nästintill uppfyllda innan projektavslut, medan effekter är parametrar som utvecklas efter avslutad projektperiod. I utvärderingen ska det gå att utläsa indikationer på hur de kommer att utvecklas som en följd av projektsatsningen. Analysen fokuserade därefter på om det fanns en logisk följd mellan de olika delarna och hur det går att följa upp att det verkligen är projektet som skulle komma att bidra till önskad utveckling, dvs. en programteoretisk analys genomfördes. En sådan syftar till att kritiskt granska och bedöma giltigheten i de antaganden om orsakssamband (kauslitet) som programteorin vilar på. Två kärnfrågor ska besvaras i en sådan analys: Programteorins interna och externa validitet.

- ### 1.1.2 Programteori: Blekinge Kompetens Validering, BKV

Programteorin har varit ett stöd i att förklara projektets innehåll och framförallt vem som skulle vara ansvarig över vad. I den programteoretiska workshopen växte en bild fram av att de initialt tilltänkta mottagarna av resultatet egentligen inte alls var lämpade för att driva projektet utifrån ett långsiktigt implementeringsperspektiv. Detta klargjordes genom att ställa frågor som vad projektet ska ha för påverkan på den egna organisationen vid avslut – *vad det var som skulle bli en varaktighet/ordinarie verksamhet och hur skulle de tilltänkta styrgruppsmedlemmarna kunna påverka (mandat att skapa förändringar – intern validitet utifrån en programteoretisk analys)?* Tidigt i processen gavs det signaler om att projekten behövde klargöra vem och vilka som faktiskt skall styra satsningen efter att projektperioden var över. Det blev därtill påtagligt att det fanns ett behov av att etablera en gemensam bild av projektet. Initialt bestod projektets styrgrupp av många olika representanter, även från organisationer som vid en fördjupad analys egentligen inte alls hade några mandat att ta beslut i de egna organisationerna eller hade en klar koppling till projektet. Den framkom att projektet behövde förändra styrgruppens sammansättning i syftet att säkerställa bästa förutsättningarna att nå långsiktiga, varaktiga förändringar (implementering).

Programteorin hjälpte till med att förtydliga projektet och dess syfte. Efter genomförd analys blev BKVs programteori utformad på följande sätt:

Figur: Programteori för Blekinge Kompetens Validering, BKV (storskalig bild under bilagor)

Programteorin har sedan under projektperioden fungerat som ett verktyg för lärande och strategisk påverkan.

1.2 Utvärderingens genomförandefas

I genomförandefasen har utvärderingen koncentrerat sig på att samla in data som sedan har fungerat som underlag till det formativa lärandet. Insamlade data har kontinuerligt analyserats av såväl projekt- som styrgruppen.

Datainsamling har skett på alla nivåer, i en kombination av kvalitativa och kvantitativa metoder. Den gemensamma nämnaren har varit att undersöka och förklara vilken betydelse valideringen har haft för den enskilde individen och hur erhållna erfarenheter ska kunna komma till användning i utformandet av det regionövergripande valideringskonceptet.

1.2.1 Individnivå

På individnivå har data samlats in med stöd av semi-strukturerade intervjuer, utformade som s.k. fallrapporter.

1.2.1.2 Semi-strukturerade intervjuer

Intervjuer är en kvalitativ metod där utgångsläget är att verkligheten kan uppfattas på många olika sätt och att det därför inte finns någon absolut och objektiv sanning. Fördelen med metodiken är att utvärderingen kan gå mer på djupet, medan det finns en svaghet i att den ger en begränsad evidens av ett fenomen och bör därför fungera som ett komplement till flera metoder. Med semi-strukturerade intervjuer menas att frågorna kan förändras utifrån den feedback som erhålls under ett intervjuförfarande.

I det här avsnittet presenteras en summering av intervjuerna, läsaren som önskar fördjupad information hänvisas till tidigare producerad delrapport. Totalt intervjuades 22 individer (13 kvinnor och 9 män), vilket motsvarade cirka 20 procent av hela målgruppen. I dessa samtal fick deltagaren ge sitt perspektiv på hur valideringen har påverkat följande: självkänsla/självförtroende, horisontella principer, dess innehåll, eventuella förändringar efter fullföljd validering samt därtill genomföra en självskattning på variablerna *självkänsla/tron på sig själv*, *initiativförmåga*, *inställning till att studera* samt *känslan av att ha stärkt sin konkurrenskraft på arbetsmarknaden*.

Intervjuerna med deltagarna utgick från s.k. processinriktad utvärdering. Den här metodiken inom utvärderingen har som fokus att belysa och värdera förändringar i diverse avseenden och under en interventions genomförandefas, mötet och samspelet mellan de berörda är utgångsläget. Intervjuerna varade under cirka 45 minuter och frågorna som ställdes var desamma till samtliga. Urvalsprocessen ägde rum med stöd av MS Excels slumpvalsgenerator där varje deltagare blev tilldelat ett nummer varpå 18 personer därefter valdes ut. Resterande sex var personer som frivilligt valde att få genomföra ett samtal.

Intervjuerna syftade till att få fram vad det är som har varit av central betydelse för deltagaren, om det t.ex. har varit något specifikt som de ansåg skulle behöva lyftas fram eller förändras. I intervjuerna framkom en enhällig uppfattning om att alla har uppskattat valideringen och har sett den som en god möjlighet till att få sin kompetens formellt bedömd. Ur samtalen gick det också med stöd av exempel utläsa att valideringen har stärkt deltagarens självkänsla och självförtroende. Flera betonade hur valideringen har sporrat dem till att vilja läsa vidare, vilket också kan uppmärksammas i självskattningen där värdet var ett av de tre som ökade mest. Inom FAST sade nästintill samtliga intervjuade att de skulle vilja försöka få möjlighet till att läsa om en av kurserna (individer som blev underkända), trots att de ej använder det i vardagen utan i första hand för att få en komplett validering.

Det framkom därtill att de deltagande arbetsgivarna inte har jobbat vidare med hur validering kunde skapa nya möjligheter för den enskilde anställde på arbetsplatsen, vilket ur ett varaktigt förändringsperspektiv skulle kunna bedömas som en svaghet. Ingen av de intervjuade kunde berätta att den närmste chefen hade fört något/ra samtal kring varför och vad valideringen skulle kunna

betyda för den enskilde deltagaren i hans utveckling. Den röda tråden var att det saknades en plan för hur valideringen skulle kunna skapa utveckling för de arbetsgivare som har haft sin personal på validering.

Sammanfattningsvis har:

- den intervjuade varit mycket nöjd med valideringen, dess innehåll och möjligheten till att få delta.
- den intervjuade framfört information som antydde på en svag planering av valideringens betydelse på den egna arbetsplatsen (organisationerna). Det återkom i samtliga intervjuer dvs. bemötande och det individcentrerade arbetssättet (i alla intervjuomgångar inkl. den avslutande uppföljningsenkäten).

Självskattning

Mätning har skett med stöd av en självskattning. För att den ska vara komplett behöver den göras vid flera tillfällen och efter att insatser (milstolpar) för respektive deltagare har fastställts. I det här fallet har det inte varit aktuellt, vilket kan bl.a. förklaras av resurs- och etiska skäl. Ytterligare insatser hade också kunnat inneburet en upplevelse av belastning. För att kunna hantera detta gav extern utvärderare inledningsvis tydliga instruktioner till den intervjuade att självskattningen ska göras i relation till hur hen upplevde sin situation innan sitt deltagande i valideringen (för att kunna mäta förändring över tid). Mest optimalt hade varit om deltagaren hade besvarat självskattningen inför sitt projektdeltagande. Inom psykologin återfinns begreppet "*hindsight bias – efterklokhet*". Forskningen visar att människan återkommande tenderar till att förändra sin syn på det förgångna, även om det skulle finnas konkreta underlag som visar på den faktiska sanningen.¹⁵ I det här fallet kan det naturligtvis innebära att deltagaren "*målar upp*" en mer negativ bild om sitt förgångna än vad som faktiskt har varit fallet alternativt positiv bild om valideringen har upplevts som negativ. Det har tagits i beaktande när extern utvärderare har vävt in självskattningsresultaten i sin totala bedömning på vilken påverkan projektet har haft på deltagaren.

Självskattningen har bestått av fem påståenden som hade fokus på vilken påverkan hen upplevde att valideringen har haft. Påståendena byggde på de effektintentioner som initialt fastställdes i samband med att programteorin togs fram (teoridrivna utvärderingar). På individnivå dvs. vad projektet ville uppnå hos den enskilde deltagaren skulle deltagaren uppleva att valideringen gav dem nya möjligheter till yrkeskarriärer, stimulerat till kompetensutveckling, ökat självförtroende/självkänsla, stärkt sin ställning på arbetsmarknaden m.fl.).

Deltagaren besvarade påståendena utifrån en 10-gradig skala, där 5 motsvarade varken mer eller mindre (i relation till hur de upplevde det innan projektdeltagandet). Vid varje påstående fick deltagaren också motivera sitt omdöme, vilket visas nedan som citat.

- ***I vilken grad upplever du att valideringen har utvecklat dig som person, att du känner dig mer glad och mottaglig för nya utmaningar?*** Genomsnitt: 7,44

---

¹⁵ Kahneman, Daniel (2012): Thinking, Fast and Slow. London: Penguin Books. ISBN: 978-01-41-03357-0

- Samtliga självskattningspåståenden har utvecklats positivt, i synnerhet det avslutande påståendet som berör huruvida deltagaren har upplevt att valideringen har stärkt hens konkurrenskraft på arbetsmarknaden.

De organisatoriska- och regionala mål- och effektintentionerna har varit att det ska ha tagits fram en modell/plattform för att säkerställa och tydliggöra viss yrkeskompetens genom validering som också ska ha blivit regionalt förankrat, distinktionen mellan validering och komplett utbildning ska ha klargjorts, ett verktyg för SYV-are som ska fungera som stöd inom horisontella principer ska ha tagits fram. Tanken är att dessa mål därefter ska kunna generera effekter som ökad regional konkurrenskraft, ökade möjligheter till interna rekryteringar, säkrare matchning mellan individer-företag m.fl.

Utvärderingen på denna nivå har varit av kvalitativ karaktär och i form av lärande reflektioner vid projektets ordinarie styrgruppsmöten. Insatsen har främst karaktäriserats av följeutvärderingens s.k. managementperspektiv, vilket kan förklaras i att ansvaret för en fortsättning har legat på involverade organisationers välvilja till att skapa en varaktig förändring. Att utvärdera denna punkt handlar mer om att försöka få fram underlag till det uppnådda resultatet – en etablerad regional plattform för validering. Projektet har genomfört detta, varpå det finns ett flertal indikationer som kan ligga till grund för den positiva utvecklingen. Såväl styrgruppen men framförallt projektledaren har varit

Genom projektledningens aktiva påverkan på externa aktörer inom validering har ett verktyg för SYVare tagits fram och därtill blivit publikt, ett verktyg som väver in horisontella principer som en röd tråd i kartläggningen av en persons yrkeskunskaper. I utvecklingsprocessen har samverkan med socialfondsprojektet Valle 2.0 förekommit vilket har varit Region Skånes motsvarighet till BKV, med Validering Väst som är en plattform för kompetensfrågor bestående av Västra Götalandsregionen och dess tillhörande kommuner och kommunalförbunden i länet, med Region Dalarna (DalaValideringscentrum) samt Skolverket. I denna samverkan utvecklades verktyget, som idag underhålls av Skolverket.

1.3 Utvärderingens avslutningsfas/effektutvärdering

Det avslutande enkäten innehöll fem påståenden med en intervallskala på 1–5 där 5 innebar har varit högsta omdömet (håller med till fullo). Resultatet blev som följer (medelvärdet):

- Resultaten speglas i vad som har framkommit i deltagarintervjuerna. Deltagaren som fullföljt utbildningen är mycket nöjda med valideringen; 4,63 av högsta möjliga 5 i värde. Uppföljning från den egna arbetsgivaren bedömts fortfarande vara låg, med ett medelvärde på 2 av högst 5.

2 Slutsatser

Definitionen av utvärdering kan se något olika ut beroende på vem som tillfrågas. En av Sveriges mest nämnda forskare inom utvärdering är Evert Vedung. Han disputerade för fil dr-graden 1971, fick tjänst som docent 1972, utnämndes till professor i statsvetenskap och avgick som professor emeritus 2005, allt vid Uppsala universitet. En av hans främsta publikationer är boken utvärdering i politik och förvaltning (1991), som kan ses som den svenska varianten av en av de första böckerna inom utvärdering: Evaluation. A systematic approach, skriven av Rossi Peter H, Lipsey Mark W, Freeman Howard E. Den boken utgavs första gången 1979.

*"UTVÄRDERING = noggrann bedömning i efterhand av utfall, slutprestationer, förvaltning och beslutsinnehåll samt organisering av offentlig verksamhet, vilken avses spela en roll i praktiska beslutssituationer."*¹⁷

BKV:s teoretiska karta består av dess programteori och det är utifrån den som en noggrann bedömning har gjorts, inte bara i efterhand utan löpande under projektperioden. Detta med anledning av att den teoridrivna utvärderingsskolan har använts – fokus på hur en åtgärd genomförs, samt hur och varför mål uppstår/uteblir utifrån den teoretiska bilden som initialt sattes upp.

Läsaren av den här rapporten bör nu ha kunnat ana i vilken riktning slutsatserna kommer att vara. En summering av den extern utvärderingen insatser visar på att BKV har lyckats väl med att uppnå uppsatta resultat på samtliga tre nivåer; individen, organisationen och regionen.

2.1 Varför har projektet nått så goda resultat?

Det finns flera förklaringar till framgången, men för att summera resultaten ligger följande faktorer till grund:

- **Projektets utformning**

Projektet har visserligen haft omfattande utmaningar. Extern utvärderare har valt att exkludera dessa i denna rapport av förklaringen om att dessa i första hand har varit av mer administrativ karaktär och regler rörande hur beviljade medel kan användas. Det i sig betyder inte att projektets upplägg har några klara brister.

En faktor som har varit avgörande är att till antalet deltagare har projektet inkluderat en målpopulation som är hanterbar och såväl mål- som effektintentioner har varit balanserade. Deltagande organisationer har också aktivt jobbat för att få med sina anställda i en valideringsprocess (tagit ansvar). Intervjuerna visade därtill på att deltagarna utvecklades i riktning mot effektintentionerna. Det här projektet skiljer sig också något mot hur socialfondsprojekt inom programområde 1 traditionellt har utformats. I föregående programperiod återfinns flera exempel på projekt som har inkluderat utbildningar av kortare

---

¹⁷Vedung, Evert (2009): Utvärdering i politik och förvaltning, 3 uppl. Lund: Studentlitteratur. Kap. 1, s. 22. ISBN: 978-91-44-00174-6

karaktär, 1–2 dagars utbildningar.¹⁸ Forskning kan visa på att det sällan är sådana kortare insatser kan påvisa någon varaktig förändring. I synnerhet om det också om det saknas en implementeringsplan.¹⁹ BKV har erbjudit varje deltagare en omfattande validering, både gentemot intyg och gymnasiekompetens. Den här formen av att erbjuda mer omfattande insatser är något unik i socialfondsrelaterade projektsatsningar. Extern utvärderare har genomfört ett 30-tal projektutvärderingar med socialfondsmedel och endast i ett fåtal tillfällen har utvärderaren kommit i kontakt med ett projekt där mer omfattande insatser har erbjudits.

- **Rekryteringsprocessen, hur deltagare rekryterades till valideringen**

Det sätt som BKV har rekryterat deltagare till projektet bedömts ha haft en stor påverkan. Frivilligheten till att själva vilja delta i valideringen öppnar upp för starkt motivation, något som bl.a. kan påvisas i genomförda intervjuer.

"Jag har växt inom mig. Jag har fått en bekräftelse från någon annan ... jag kunde ju det här förut men nu har det blivit bekräftat av någon annan. Det är bara positivt."

(2018, deltagare i validering)

Citatet tyder på att individen har stärkt sitt självförtroende och motivation. Tillvägagångssättet att själv välja att delta gör att frivilligheten sätts i fokus. En förutsättning för att nå goda resultat är att individens själv vill och i det här fallet har det varit individens eget val att söka sig till valideringen.

- **En drivande projektgrupp**

Att lyckas med förändringar underlättas också av att ha en drivande projektgrupp/-ledare. En driven projektledare skapar ett fokus på aktivitet och dess kortsiktiga resultat.²⁰ Detta bedömts ha varit en viktig del till att så pass många har kommit i arbete. Kombinationen med att ha en projektledning som driver på för att de kortsiktiga resultaten ska uppnås tillsammans med en styrgrupp som tar ansvar för varaktiga förändringar bedömts ha varit en bidragande faktor till varför samtliga resultatmål har uppnåtts.

2.1 Rekommendationer

Vad som bör lyftas fram som ett lärande för framtida interventioner är perspektiv på förankring och intern kommunikation. Såväl i de intervjuomgångar som i den avslutande enkäten framkom en bild av att arbetsgivarna som har validerat sin personal inte bedömts ha jobbat aktivt vidare med hur det kan skapa nya möjligheter för den enskilde anställda. Endast ett fåtal kunde berätta att den närmste chefen hade fört något samtal kring varför och vad valideringen kan betyda för den enskilde deltagaren i hans utveckling. Den tyder på att planen för valideringen kopplat till utveckling skulle

---

¹⁸ Detta bygger på extern utvärderares tidigare erfarenheter av utvärdering inom ramen för Socialfondsprojekt, perioden 2007–2014.

¹⁹ Socialstyrelsen (2012) Om implementering. Artikelnummer: 2012-6-12. Stockholm: Västerås. ISBN: 978-91-87169-37-3

²⁰ Brulin, Göran & Svensson, Lennart (2011). Att äga, styra och utvärdera stora projekt. Lund: Studentlitteratur. 2 uppl., kap 2–3 ISBN: 978-91-44-07199-2

kunna haft en annan form av förankring. Implementeringsforskningen har bl.a. visat på att det är en oerhört central pusselbit att skapa dessa utrymmen för att underlätta varaktiga förändringar.

EU-kommissionen (2013): EVALSED - The resource for the evaluation of Socio-Economic Development: Sourcebook - Method and techniques

Övergripande Mål

Att fastställa ett länsstäckande valideringskoncept/plattform inom kost och fastighet som inbegriper formell kompetens, yrkeserfarenheter, övriga kompetenser och kunskaper

RESURSER

- **Arbetsförmedlingen**
Bistår med individer till testgrupp, stöttar i beslut.
- **Följe-/Lärande utvärderare**
Stöttar, följer och granskar löpande arbetet.
- **Validerare**
Validerar kompetens och kommer med input utifrån erfarenheterna.
- **Projektgrupp**
Leder det operativa arbetet (projektledare, ekonom, projektägare m.fl).
- **Referensgrupper**
UHR/FAVAL; specialister inom KOST- & FAST validering. Gränslöst, Branschorg., Företagarna, YH-myndigheten, Skolverket, Kommunförbund, Länsstyrelsen, politiken, valideringsgrupper, projekt Valle.
- **Samverkanspartners**
Består av Blekingens kommuner, Region Blekinge, involverade företag.
- **Styrgrupp (målgrupp 1)**
Ansvar över projektet, beslutande organ. Består av representanter från: KOST och FAST (deltagande kommuner och projektägare).

AKTIVITETER

- **Analys av horisontella kriterier**
För att kartlägga behoven och stimulera det regionala tillväxtarbetet.
- **Kartläggningar/Aktiviteter**
Söka strukturer, kartlägga befintliga valideringsverktyg, analysera och skapa prototyp till modell, fastställa antalet anställda som behöver valideras, ge förslag på kompetenshöjande insatser, lägga grunden för systematiskt kvalitetsarbete.
- **Kontrollgrupp: Metodtestning**
På 2 grupper: arbetslösa och entreprenörer i Blekinge. Fungerar som kontrollgrupper för att strämma av att valideringen fungerar.
- **Samverkan**
Utveckling av valideringskoncept i samverkan mellan Blekinge aktörer, VALLE 2.0 samt alla kommuners ansvariga inom kost och fastighet. EUs riktlinjer ska användas. Inom utbildning; till anställda.
- **Strategisk påverkan**
Sprida information om erfarenheter, metoder, modeller, implementera validering.
- **Utbildning**
Av yrkesbedömare.
- **Utvärdering**
Enkäter, intervjuer, fokusgrupper etc.
- **Workshops/Seminarier**
För att driva på utvecklingen och skapa gemensamma lösningar, forum för metodutveckling.

RESULTAT

EFFEKTER

Individen	Organisationen	Regionalt
• 50 individers kompletta kompetens och yrkesroll inom KOST har kartlagts (underrepresenterade gruppen ska premieras). • 50 individers kompletta kompetens och yrkesroll inom FAST har kartlagts (underrepresenterade gruppen ska premieras). • 50 individer av ovanstående 100 har genomgått en komplett validering med erbjudande om utbildningsinsatser. • 10-20 personer från testgrupperna (arbetslösa & entreprenörer har prövat valideringsmodellen).	• Etablerad modell/plattform för att säkerställa och tydliggöra viss yrkeskompetens genom validering • Gräns mellan validering och komplett utbildning fastställt. • Ett verktyg för SYVare som beaktar de horisontella kriterierna inom primära branscherna.	• Ett förankrad och regionalt valideringsverktyg.
• Bekräftat individens yrkeskompetens (säkerställt, tydligtgjort). • Främjat det underrepresenterade gruppens intresse till att vilja arbeta inom respektive yrkesgrupp. • Nya möjligheter till yrkeskarriärer. • Stärkt koppling mellan utbildning och arbete. • Personer aktiva inom KOST och FAST har stärkt sin ställning på arbetsmarknaden. • Stimulerar till kompetensutveckling. • Ökad självförtroende, självkänsla. • Ökat övergångarna till arbete för personer som står långt från arbetsmarknaden (arbetsplats, som lättare kan rekrytera).	• Ökad konkurrenskraft genom legitimerad validering. • Ökade möjligheter till intern rekryteringar. • Säkrare matchning mellan individ-företag.	• Stärkt näringslivets konkurrensfördelar. (valideringsprocessen). • Samverkan inom Blekinge etablerat (valideringsprocessen). • Ökad nationell spridning av konceptet, valideringsmetod som skapar "ringar på vattnet". • Ökad rörlighet och tillgång till arbetskraft. • Ökad sysselsättning i regionen.